

Szó- és kifejezésjegyzék

- abalienált – elidegenített
abrogál – eltöröl, érvénytelenít, hatályon kívül helyez
acta – irat, okmány
actor – felperes
adminisztrátor – főtiszt hiányában a törvényhatóság élére ideiglenesen kinevezett személy; itt: a főkirálybírói hivatal ideiglenesen ellátó hivatalnok a székely székben
Aedilis Directio – építési igazgatóság
aerarium – kincstár
agnoscál – elismer, beismer
alodiális kassza – majorsági pénztár
alodium – a földesúrnak saját kezelésben tartott földje, hűbéri szolgáltatásoktól mentes birtok
alumnus – ösztöndíjas diák
ambitus – oszlopos, egyik oldalán nyitott tornác vagy folyosó
appellál – fellebbez, folyamodik
appellativum forum – fellebbviteli bíróság
armalisták – földbirtok adományozása nélkül, címeres levéllel megnevesített csoportja
articulus – cikkely, törvénycikk
artium liberalium baccalaureus – a legelső tudományos fokozat a középkori egyetemeken
assessor – ülnök
authoritás – tekintély, hatáskör, illetékesség
avas slendrián – itt: a régi, elavult, rendetlen állapotok
bebíró possessor – más helységben lakó, de az illető település határában földet birtokló egyén
beneficium – haszonvétel, előny, jövedelem
bolt – boltozatos helyiség
bonificatio – kárpótlás, kártérítés
bonumok – javak, értékek
candidál – hivatalra pályázik
candidatio – hivatalra való jelölés
canicula – itt: szünidő
capax – képes, alkalmas, itt: adóképes
causa – ügy, ok, itt: peres ügy
cautionátusság – pénzbiztosítékkal való rendelkezés, kezesség
caveál – 1. megtilt, 2. jótáll, kezeskedik
cedál – átad, enged, átenged
ceh – költség, számla
centum, centumvirátus – „százférfiak”, százak (esküdt polgárok) testülete
chirurgus – felcser, sebész
circulatio – forgalom
cirkál – felvigyáz, őrködik
cirkáló – őr
civile servitium – itt: a polágrjoggal járó kötelezettségek
civilis fundus – polgári/városi telek
civilis jószág – itt: polgári, azaz nem határőrkatona tulajdonában levő birtok
civilis jurisdictio – városi fennhatóság
classis – osztály
coetus – református kollégiumok diákközössége
collector – adószedő
colonus – jobbágy
commercium – kereskedelem

commissio – bizottság
 commoditas – kényelem
 commoráló – lakó
 communitas privilegiata – kiváltsá-
 golt közösség
 compania – szászad
 competal – vetélkedik
 compositio – egyezés
 concordialis unio – kölcsönös egyez-
 ség
 concurál – itt: hozzájárul
 conditio – feltétel, állapot
 conduit lista – minősítési táblázat
 confirmál – megerősít, jóváhagy; va-
 lamihöz: igazodik
 confiscál – elkoboz
 conscribál – összeír
 consentiál – beleegyezik
 consequenter – következőképp
 constitutio – alkotmány, jogszabály,
 határozat
 consummal – fogyaszt
 continua tabla – állandó tábla (1763-
 1790 között működött törvény-
 szék)
 continuál – folytat
 contrabandáz – itt: elkoboz, lefoglal
 contribuál – adózik
 contribuens – adófizető
 contributio – adó, adózás
 controversia – ellentét, perlekedés,
 vita, egyenetlenség
 contumatio officium – vesztegár hi-
 vatal
 conveniál – hozzájárul, megegyezik
 corporaliter – testileg (itt: testi fe-
 nyítésre vonatkozik)
 criminalitás – bűncselekmény
 cum solemnitate – ünnepélyes szo-
 kás szerint
 curialista – nemesi udvarháztelken
 lakó zsellér
 de usu invalescált – a gyakorlat által
 megerősödött
 declarál – kinyilatkoztat, nyilvánít

decoritatio – hántolás, fahéj lehán-
 tása
 defigál – kijelöl
 dékány – céhes előjáró
 delineatio – kijelölés, tervrajz
 depauperálódik – elszegényedik
 dependeál – függ valamitől
 depositoryum – lerakat
 devalválódik – elértéktelenedik
 deveniál – rászáll
 dezumál – itt: szed
 dicasterium – testület, hatóság
 diligentia – szorgalmi idő (iskolá-
 ban)
 directio – igazgatás
 director – a városi jogügyek igazga-
 tója, ügyész
 distingvál – megkülönböztet
 distractor – elosztó
 distrahál – szétoszt
 dránica – zsindegy
 dulló, dúló – egy járás élén álló
 közigazgatási hivatalnok; a szol-
 gabírónak megfelelő hivatal a
 székely székekben

ea parte – azon részben
 eldividál – eloszt
 emancipálódik – alárendeltségből
 felszabadul
 emporium – kereskedelmi gócpont,
 vásárközpont
 erigál – emel, állít, létesít
 erogatio – kiadás, kiutalás
 eversio – zűrzavar
 exactoratus – számvéviség
 excessus – kilengés, túlzás, túlkapás
 exclusivum privilegium – kizáróla-
 gos kiváltság
 executor – végrehajtó
 exemptus – itt: adófizetés alól fel-
 mentett
 exerceal – gyakorol
 eximál – elvesz, kivesz, itt: felment
 exorbitál – tévelyeg, túlkap

exponál – felvet, kifejt, előad
 extraordinarium – itt: különleges
 adók, szolgáltatások

facultás – képesség
 fátens – valló, tanú
 fegyver leveles – lásd: armalista
 feinabbod – finomabbá válik
 fertály – városnegyed
 figál – jelöl
 fiscalis director – közügyek igazgató-
 ja, kincstári főügyész
 fori taxa – vásárdíj, kereskedői díj
 forspont – előfogad adása, katonai
 szállítás
 frequens – gyakori
 fundált – alapozott
 fundamentom – alap
 fundus – telek

generalis – itt: református országos
 zsinat
 grammatica – kollégium alsóbb osz-
 talya
 grémium – testület
 Gubernium – Főkormányzóság, 1690-
 1848 között Erdély legfőbb kor-
 mányzati szerve
 gyrás szék – széki közgyűlés

henger – prostituált
 honoratiores – 1848 előtt a nem-
 nemesi származású értelmiségi-
 ek gyűjtőneve
 huruba – viskó

immunis – itt: adómentes
 imponál – megszáll, meghagy, kiró
 impopulatio – betelepítés
 in casu criminali – bűnyűben
 in gremio sedis – a szék kebelében
 in grosso – nagyban
 in statu quo – a jelenlegi helyzetben
 individuum – egyén

indolentia – nemtörődömség, ha-
 nyagság
 indultum – felhatalmazás, kiváltság
 industria – szorgalom, iparkodás,
 ipar
 inficiál – megfertőz
 instans – kérelmező
 instantia – kérvény, folyamodvány
 instituál – létesít, alkot
 instrumentum – eszköz
 intentum – szándék
 intra tertium – harmadnapra
 investigatio – kivizsgálás
 iure sanguinis – a vérség, azaz a
 rokonság jogán
 ius civitatis – városi jog
 ius gladii – pallosjog

juratus civis – esküdt polgár
 jurisdictio – törvényhatóság, igazga-
 tás

kisatyráz – kigúnyol
 konfiskál – elkoboz
 konviktus – bentlakás
 kótyavetye – árverés

leibi – mellény
 liber fundalis – telekkönyv
 limitál – megszáll, szabályoz
 linea – vonal
 lipitor – földönfutó szegény, zsellér-
 féle
 localis – helyi
 ludi magister – iskolamester

magistratus – itt: városi tanács
 malefactor – bűnöző, gonosztevő
 manufactura – itt: kézművesség
 manutenealtat – fenntart, megvéd
 marchális szék – széki közgyűlés
 mechanikum – itt: kézművesség
 megszententiáz – megbüntet
 militaris status – a határőrkatonák
 rendje

mixta communitas – vegyes közösség (például városiaké és nemeseké vagy katona-jobbágy stb.)
mortificál – keserít, sanyargat

naturálé – termés
neutrális – semleges
nobilítál – nemessé válik
nolle velle – akarva-akaratlan
normális iskola – felsőbb (főképp városokban működött) népiskola
notarius – jegyző

obsitos – kiszolgált katona
occurál – felmerül, előadódik (eset)
oconomia – gazdaság
officium – tisztség
omni mode – mindenképpen, minden módon
ordinal – rendel
ordinatio – rendelés, rendelet
originaria nobilitás – ősi, eredeti nemesség
ornatus – itt: dísz

palpabiliter – kézzelfoghatóan
papusa – dohányköteg
parva – szegény
passuális levél – útlevél
passus – 1. szoros, 2. útlevél
patruléroz – őrzőjáratot tart
per aestimationem – becslés alapján
perceptio – itt: adóbevétel
perceptor – adószedő
peregrinatio academica – diákok külföldi egyetemjárása
perpetuum – örökösen, mindig
pixidárius – gyalog székelő katona
pláj – itt: erdőrész
planum – terv
politzáj instructio – rendőrségi szabályzat, utasítás
Politici Directio – közigazgatási hatóság

populé – nép
porcio, portio – a katonának járó napi élelemadag; beszolgáltatandó terményadó
portus – kikötő, sóátvevő hivatal
possessoratus – birtokosság
praeemptio – elővételi jog
praejudicium – kár, ártalom, hátrány
praerogativa – előjog, kiváltság
praesideál – elnököl
praestatio – beszolgáltatás
praetorium – székház
praevarical – kihágást követ el, rongál, kárt tesz
praevaricatio – kihágás, rongálás, pusztítás
prestál – teljesít, beszolgáltat
prestatio – szolgálat
pretendál – igényt, jogot tart, követel
prima instantia forum – első fokú bíróság
primipilus – lófő
prior tempore, potior est jure – minél korábbi, annál erősebb a jog
privilegiált – kiváltságolt
pro viribus – itt: erejéből
procurator – ügyvéd, meghatalmazott jogi képviselő
promoveál – előmozdít, előléptet
proponál – javasol
propria autoritate – saját hatáskörében
proventus – jövedelem, bevétel
proverbium – közmondás
provideál – ellát, gondoskodik, felvigyáz
provinciális iurisdictio – itt: széki törvényhatóság, ellentétben a katonával
provinciális status – a civilek, tehát mindazok, akik nem tartoztak a határőr katonasághoz és a széktől függttek

provincialista – a szék fennhatósága alatt álló, nem katonarendi személy
publicál – közzétesz, kihirdet
publicum – közönség, közösség

quartély – szállás, katonák beszállásolása

recipiál – befogad, bevesz
recursus – fellebbezés
redemptionis taxa – megváltási illeték
redimál – visszavált
regement – ezred
regiment commando – ezredparancsnokság
religionis proportio – vallási arány
reparatio – javítás, jóvátétel
resolutio – határozat
respirium – haladék, türelmi idő, szünet
restauráció – itt: széki, ill. vármegyei tisztújítás
revideál – felülvizsgál
revolutionális idő – forradalmi idő
RFt – rénes, azaz rajnai forint

salvus conductus – oltalomlevél
schola particula – kollégiumnak alárendelt iskola
scholamester – iskolamester, tanító
scholasticus – tanító
seculum – század
securitas – biztonság, oltalom
servitium – szolgáltatás
sessio – 1. telek, 2. ülés
societas – társaság, társulat
solemnitás – ünnepség, szertartás
solvit – fizetett
species – itt: áru fajta
státus – állapot, rend, itt: állam
stibli – magas szárú cipő
strásálás – örökös
subscribál – aláír

suhar – kopár
superal – itt: túllép, felülmúl
supportál – visel
syntaxis – a kollégium egyik alsóbb osztálya

tandem – végül, utána
taxalis ordo – a taxás helyeken élő városi rend
testimonium – bizonyágtétel, bizonyíték
testis – tanú
titulus – cím, itt: templom névadó védőszentjének napja
tógátus diák – felsőbb osztályba járó diák
tolláltat – eltöröl
transmittál – fellebbez
transportatio – szállítás, fuvarozás, közlekedés
triviális iskola – alsófokú iskola

unitis viribus – egyesült erővel
universitas – egyetem, közösség; itt: általában a szék közössége
usus – szokás, gyakorlat

vacter, Wachter – éjjeliőr
vasallusi állapot – hűbérúri függés, itt: megalázó, függő helyzet
vectura – szállítás, fuvarozási kötelezettség
vecturáz – fuvaroz
vegzál – zaklat
vice – al
viceszék – alszék
vicinitás – szomszédság
vindicál – követel

zapisz – itt: adóslevél